

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Петя Неделева

Нов български университет, Департамент „Право“
Професионално направление 3.6. „Право“, История на държавата и
правото

Относно: дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен **„доктор“** по професионално
направление 3.6. „Право“ /Гражданско и семейно право/

Автор на дисертационния труд: *Юлия Бранимирова Раданова*

Тема на дисертационния труд: *„Медиацията в брачните отношения“*

Научен ръководител: *доц. д-р Гергана Боянова*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното
жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №3232/2019 г.
на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Юлия Раданова се е обучавала в докторска програма към катедра „Частноправни науки“ на Юридически факултет на УНСС по научна специалност „Гражданско и семейно право“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС Заповед N 566/16.03.2017г. Обучението е осъществено в субсидирана от държавата редовна форма на докторантура за периода 2017 - 2020 г. От представените данни е видно, че докторантът е изпълнил заложеното в своя индивидуален план.

Юлия Бранимирова Раданова е родена на 24 юли 1987 г. Успешно е завършила магистърска програма „Право“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2011 г. През 2017 г. печели редовна докторантура в катедра „Частноправни науки“ в ЮФ към УНСС. Реализира специализация по преговори и медиация в Института по преговори към Университета Харвард през 2014 г. Към настоящия момент е адвокат в САК и управляващ съдружник в дружество Legal Solutions Partners.

От 2015 г. до настоящия момент Юлия Раданова е хоноруван лектор в УНСС по избираемата дисциплина „Медиация и извънсъдебно решаване на спорове“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензия труд е в обем от 213 страници, заедно с приложената библиография. Авторът е избрал по-нетрадиционна структура на дисертационния труд, като текстът е структуриран в Увод (с. 11-12), пет глави (с. 15 - 201), Изводи и Заключение (с. 203 - 206), Библиография (с. 207 - 213). Посочената библиография обхваща 130 източника, от които: 22 класически източника на кирилица, 88 – на латиница, 20 – съдебни решения, цитирани в 182 бр. бележки под линия. С

оглед избора на тема и безспорно по-богатия чуждестранен опит и литература в областта на семейната медиация, напълно обосновано е по-обширното използване на чуждестранни източници на латиница в дисертационния труд.

В представен списък (с. 9) коректно са изброени използваните в дисертацията съкращения.

Изследването обхваща важна, актуална, оригинална и неразработена в дълбочина на национално ниво тема от областта на семейното право – прилагане на медиацията като способ за намаляване на напрежението и постигане на взаимноизгодни компромисни решения при конфликти в рамките на семейството, както и възможността този способ за решаване на спорове да се прилага за постигане и защита най-добрия интерес на децата в семейството, като се разглеждат различните варианти на семейни отношения – брак, наличие или липса на брачен договор, съжителство и др. Проследени са не само отношенията между брачните партньори, но и конфликти между родители и деца и приложимостта на медиацията с оглед спецификата на тези взаимоотношения.

Първа глава обобщава същността на медиацията (с. 14), проследява основните фази и техники в процеса (с.14-28). Посочват се отличителните особености на съдебното производство, арбитража и преговорите и разликите с медиацията. В края на главата се проследява историческото развитие на медиацията от възникването в древните общества до наши дни (с. 32-43). Направен е преглед на законодателните решения при прилагане на процедурата по медиация в различни страни като Германия (с.51-52), Австрия (с.49-51), Великобритания (с.46-49), Турция (с. 52-53), Италия (с.55-57), Франция (с.57-58), Норвегия (с.58-60) и др.

Втора глава проследява нормативната регулация на семейните отношения и приложение на медиацията в тях. Уместно са дефинирани понятията „брак“ (с. 63, 64), „семейство“ (с. 66), „развод“, „родителски права“. Представена е уредбата и клаузите на споразумението при развод по взаимно съгласие. Изследвано е понятието за семейно правосъдие и е направено интересно предложение de lege ferenda за неговото въвеждане в българската правосъдна система. Предложена е коректна дефиниция на понятието и особеностите на семейната медиация (с. 87). Представени са стандартите за поведение на медиаторите по семейни дела (с. 88-102).

Трета глава акцентира върху медиацията по време на брак. За целта се проследяват видовете конфликти от имуществена гледна точка при наличие на брак при различните имуществени режими (с.112-123) или при отсъствие на брак (с.123-126). Изследва се важният проблем за приложението на медиацията при спорове за упражняване на родителски права (с.126-127). Във връзка с установяване на регламентирани отношения по повод отглеждането на детето, се изследват споровете между родителите по повод пътуване на дете в чужбина (с.128 и сл.).

Четвърта глава се фокусира върху спецификите на процедурата по медиация по време на развод, като уточнява нормативно заложеното съдържание на понятието за развод (с. 131) и видовете развод. Докторантът дава точно определение за медиация в процеса на развод (с. 135) и предложение за неговото въвеждане на нормативно ниво. Открити са фазите, през които се преминава, както специфичната и важна роля на медиатора. Обърнато е специално внимание на случаите на домашно насилие и е предложено уместно въвеждане на определение за понятието „домашно насилие“ (с.152).

Петя глава разглежда приложението на медиацията в спорове за упражняване на родителски права. Тълкува се понятието упражняване на родителски права според спецификите на българското законодателство (с. 181) и законодателните решения на чужди законодателства. Проследява се съдържанието, развитието и приложението на споделеното родителство, като се предлага единна дефиниция на понятието (с.187). С оглед факта, че по време на спора трябва да бъде защитен най-добрият интерес на детето, авторът удачно се спира на понятието и неговите особености. В края на главата се прави уместно предложение по дела за упражняване на родителски права задължително да се провежда първоначална информационна среща между страните (с.201). Приложението на медиация при спорове за родителски права е удачен способ за избягване на възможността за родителско отчуждение и за полагане на най-добрите грижи за децата.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати и научно-приложни приноси

Дисертационният труд има не само теоретично и научно, но и приложно-практическо значение. От неговото съдържание и изводи могат да се ползват специалисти в различни сфери – съдии, медиатори, адвокати, психолози, социални работници и др.

Приемам заявените от автора научни приноси, изведени в дисертационния труд. Дисертантът е постигнал основната цел на изследването, а именно извършване на обхватно и задълбочено изследване за приложението и перспективите на семейната медиация в България. Представеният дисертационен труд предлага нов подход за решаването на семейни спорове като се дават и примери за успешни модели на семейна медиация в европейски и световен мащаб. Тези добри практики могат

намерят своето приложение и в България.

Дисертантът е определил ясно елементите на своя труд – обект (възможностите за използване на медиация за решаване на семейни конфликти), предмет (процедурата, методите и специфични техники при семейната медиация), цели, задачи, като е избрала и подходяща теоретико-методологическа основа за реализиране на своето изследване – посредством прилагането приоритетно на тълкувателен, сравнително-правен, дедуктивен метод и формално-логически метод на обобщение.

Дисертантът правилно е анализирал възможността за приложение на медиацията в областта на семейните отношения. Предложени са редица законодателни дефиниции и единен модел за прилагане на медиация в семейните отношения.

Направени са предложения *de lege ferenda*. Така например е предложена конкретна дефиниция на понятието „упражняване на родителски права“ (с. 79).

Уместно е предложена правна дефиниция на понятието „споделено родителство“, което да бъде прилагано в процеса на медиация (с. 187).

Интерес представлява направеното предложение в дисертацията за специализирани семейни съдилища, които да разглеждат единствено семейни казуси, като имат изработена ясна процедура за препращане към процедура по семейна медиация, която да се развива в специализирани центрове по семейна медиация.

Много уместно е предложението за въвеждане на специализирано надграждащо обучение за медиатори, работещи по семейни казуси, както и отделен публичен регистър за семейни медиатори.

Като принос отчитам предложената легална дефиниция на понятието „семейна медиация“ (с. 87).

Много уместно и навременно е предложението на докторант Раданова за въвеждане като процесуална предпоставка по всички дела за упражняване на родителски права на първоначална информационна среща между спорещите страни в присъствието на медиатор (с. 201). Това нововъведение би допринесло за постигане на най-доброто решение за страните и децата и би разтоварило съдебната система от дела с висока степен на емоционална натовареност.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е представил осем публикации, които са пряко свързани с темата на труда – две от тях са на английски език. Всички публикации са актуални и с практическа насоченост – те засягат проблемите, свързани с правната рамка на семейната медиация, историческото развитие и усъвършенстването на процедурата по медиация, спецификите при съвместното упражняване на родителските права, критериите за определяне на най-добър интерес на детето, както и основните стандарти за водене на семейна медиация. С представените публикации дисертантът изпълнява и надхвърля изискванията на ЗРАС и ППЗРАС, както и вътрешните правила на УНСС.

5. Оценка на автореферата

Представената за рецензиране дисертация е изцяло лично дело на докторанта. Отбелязаните приноси са оригинални. Авторефератът правилно отразява основните положения на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

С цел подобряване на представеното изследване, отправям някои препоръки и критични бележки към дисертанта. Изследването би имало по-завършен вид, ако в него са включени емпирични изследвания –

например статистика от ЦСМ към СРС и СГС или от други центрове. В тази връзка е и моят въпрос защо подобна статистика липсва.

По повод направеният исторически преглед на процедурата по медиация и факта, че изследването е насочено към българското законодателство, препоръчвам да се търсят примери за приложение на близки до медиацията процедури и принципи от историята на българското право, каквито без съмнение има, като средновековните мирители, полюбовните съдилища и др.

По отношение структурата на дисертацията, препоръчвам нейното структурно опростяване, обединяване на глави и по-равномерно разпределение в структурата на труда. В желанието си да бъде изчерпателна, дисертантката е включила известни факти, влиза в ненужни познати детайли, свързани с брачните отношения, начини за прекратяване на брак и др., които могат само да бъдат маркирани.

Препоръчвам и повече категоричност и смелост в направените изводи. Дисертантът е убеден в ползите от медиацията и в частност от семейната медиация, но прави плахо своите напълно уместни предложения за въвеждане на задължителна медиация в българското законодателство.

7. Заключение

Представеното за рецензиране изследване на тема „Медиацията в брачните отношения“ има както теоретична, така и практическа значимост, съдържа собствена оригинална теза, показва висока юридическа култура на автора и отличен научен апарат. Представеният дисертационен труд е доказателство за уменията на автора да проучва, анализира и обобщава, като прилага подходящо избрани за целта методи. Изследването съответства по тематика, съдържание и изводи на докторската програма, в която е разработено и напълно покрива нейния

профил. Съдържанието на дисертационния труд, авторефератът и публикациите изцяло отговарят на изискванията на ЗРАС, ППЗРАС и вътрешните правила на УНСС за получаване на образователната и научна степен „доктор“. Научните качества, научните и приложни приноси на дисертационния труд „Медиацията в брачните отношения“ и безспорните изследователски умения на докторанта, ми дават основание убедено да **предложа на уважаемото Научно жури да присъди на Юлия Бранимирова Раданова образователната и научна степен „доктор“** по научната специалност 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право).

09.02.2020 г.

Подпис:

гр. София

доц. д-р Петя Неделева